

ראשי פרקים:

3	מבוא
4	1. פתרון סכסוכים אלטרנטיבי (Alternatine Dispute Resolution) מהו?
6	2. פתרון סכסוכים מקוון (Online Dispute Resolution)
9	2.1 גישור מקוון
10	2.2 בוררות מקוונת
11	3. יתרונותיו וחסרונותיו של יישוב סכסוכים מקוון
13	4. עתידו של יישוב סכסוכים מקוון
13	4.1 גישור-בוררות מקוונים
15	4.2 ההשפעה של הליכי ODR על המערכת המשפטית
17	5. משפט משווה
20	6. סיכום ומסקנות
21	רשימה ביבליוגרפית

מבוא

עידן הטכנולוגיה והאינטרנט הובילו לשינויים מביניים משמעותיים בעולם המשפט, כמערכת כללים שנועדה להסדיר את התנהלויות הפרט והקהילה, בעיטין נדרשה התמודדות עם שורה ארוכה של אתגרים, ביניהם; השלכות הטכנולוגיה על תפקוד אפקטיבי של המשפט, קשיי אכיפה ושאלת האפקטיביות של חקיקה מדינתית ברשת גלובאלית, וכן התמודדות עם תחום חדש של פתרון סכסוכים מקוון.

אחת המהפכות בתחום יישוב סכסוכים, שפרצו עם המהפכה הטכנולוגית, הוא התולדה של מגוון ייחודי ליישוב סכסוכים- יישוב סכסוכים מקוון (Online Dispute Revolution) (להלן: "ODR") - שיש בו לתת מענה לסכסוכים שמתפרצים ברשת האינטרנטית, תוך התגברות על האתגרים העולים מאופיים ומהותם של סכסוכים אלו, בכלל זה המרחק הפיזי של המתדיינים, שלרוב מצויים במדינות שונות ולהתגבר על הקשיים של יישוב סכסוכים אלו במסגרת התדיינות בבתי משפט מקומיים רגילים. אופיו המיוחד של ODR, אשר מאפשר יישוב סכסוכים בדרכים אלטרנטיביות, כגון גישור ובוררות, והמבוסס בעיקרו על יסודותיה של שיטת יישוב סכסוכים אלטרנטיבי, אפשרה הלכה למעשה לצמצם את הפער ולהתגבר על המכשולים שמערכת המשפט הרגילה עשויה להתמודד עמם בבואה לפתור סכסוכים חוצי גבולות, שצדדים נתגלעו אליהם ברשת. משכך הרי שהשיטה זכתה לשבחים לאור היתרונות הרבים והבולטים שהיא מציעה, ביניהם, הנגישות והמהירות להליכי יישוב סכסוכים. אף ע פי כן, ועל אף שמדובר בשיטה חדשה יחסית, מאמצע שנות התשעים של המאה הקודמת, עם השנים נשמעו ביקורות נגד השיטה ונגד יעילותה ואפשרותה להוביל לפתרון סופי למחלוקת בין צדדים בסכסוכי רשת.

בהתאם לזאת, הרי ששאלת המחקר בעבודה זו הינה, האם יישוב סכסוכים מקוון (ODR) מהווה אלטרנטיבה יעילה לפתרון סכסוכים בעולם של טכנולוגיה ומסחר גלובלי מתפתח?

הפרק הראשון של העבודה יציג סקירה כללית של יישוב סכסוכים אלטרנטיבי, עליו מבוסס הליך ODR, בכלל זה משמעותו והגדרתו של ההליך. הפרק השני של העבודה יגדיר מהי משיטת ODR, משמעותה וחשיבותה, וכן יפרט שני הליכים עיקריים של השיטה, בוררות מקוונת וגישור מקוון. הפרק השלישי ידון ביתרונות והחסרונות של השיטה. הפרק הרביעי יבחן את עתידם של הליכי ORD, לאור הביקורות נגד השיטה. הפרק החמישי יבחן בקצרה האם השיטה אומצה בישראל וכן יסור בקצרה מדינות שאימצו את השיטה. והפרק האחרון של העבודה יסכם את העבודה בקצרה ויציע מסקנות ורפלקציה אישית.

1. יישוב סכסוכים אלטרנטיבי (Alternative Dispute Resolution – ADR)

המונח יישוב סכסוכים אלטרנטיבי (Alternative Dispute Resolution) (להלן: "ADR") פירושו כל הליך, שנועד ליישב סכסוכים שלא בדרך של ליטיגציה מסורתית, מתוך הסכמה של הצדדים לסכסוך, כאשר צד ניטרלי ממונה כדי לסייע לצדדים להגיע להסכמה אשר עונה על צרכי הצדדים תוך הימנעות מהתדיינות משפטית.¹

תחת הדיסציפלינה של ADR, נכללות מספר שיטות ליישוב סכסוכים שמבוססות על עקרונות שונים, ביניהן; בוררות, גישור, פישור, קביעת עובדות על ידי מומחה, מיני משפט, שיפוט פרטי, שיתופיות וכד', כאשר העיקריות שבהן הן, בוררות וגישור.² יישוב הסכסוך בשיטה זו מתבצע בסיוע של גורם שלישי, אשר לרוב משמש אך כמנחה ומסייע לצדדים לתקשר ולהגיע להסכמות ביניהם, כאשר החריג לכך הינו בהליך בוררות בו הצד השלישי, הבורר, משמש תפקיד חשוב ומרכזי, וזאת מאחר ובהליך בוררות ניתנת ההכרעה בסכסוך אשר מחייבת את הצדדים, בניגוד לגישור או פישור.³

הגישה התפתחה בשנת 1970, בארצות הברית, לאור היעדר שביעות הרצון של הציבור מהנגישות, המורכבות, היוקר והיעדר היעילות של ההתדיינות במערכת המשפט המסורתית ומתוך מטרה לספק פורום חלופי לצדדים בו הם יוכלו לפעול מתוך רצון ובהסכמה ולקדם את התקשורת ביניהם, כדי לסייע ליישב את הסכסוך, מבלי להיזקק להתדיינות משפטית והחלטה של גורם רשמי.⁴ באופן זה, השיטה משקפת את העמדה המרכזית לפיה יישוב הסכסוך מתבצע בהתאם למאפיינים של כל סכסוך וסכסוך, אולם תוך מתן דגש לאינטרס של הצדדים המעורבים ולשאיפה ליישב את הסכסוך בדרכים חלופיות.⁵

על אף העקרונות השונים של כל שיטות ADR, קיימים עקרונות משותפים לכלל השיטות, כאשר המטרה העיקרית של כל שיטות ADR הינה, כאמור, לשמש פלטפורמה חלופית שתאפשר לצדדים ליישב סכסוכים מחוץ למסגרת המסורתית של בתי המשפט.⁶ בנוסף למטרה זו, בחירה ביישוב סכסוך בשיטת ADR מושפעת גם

ראה איילת סלע וסיגל רסלר-זכאי "בית המשפט 2.0: הצעה למיסוד הליכים שיפוטיים מקוונים בישראל, מחקרי משפט לגי, 1 Paul D. Carrington (1996), ADR and Future Adjudication: A primer on Dispute Resolution. 15 Rev Litig 485-489, 485. (התשפ"א-2020), בעמ' 7;

² ראה אברהם טננבוים ואופיר ליבר "יישוב סכסוכים מקוון- ההווה והעתיד" שערי משפט ג(1) 75 (תשס"ב-2002), בעמ' 77.

³ שם; ראה גם אי' סלע וסי' רסלר-זכאי לעיל הי"ש 1 בע' 7.

ראה ראה גם אי' סלע וסי' רסלר-זכאי לעיל הי"ש 1 בע' 9-7.

⁵ שם

⁶ שם